

BRICS-T Ülkelerinde Finansal Gelişim, Ekonomik Büyüme ve Yönetişim Kalitesinin Gelir Dağılımına Etkisi: 2002-2021 Dönemi Panel Veri Analizi

The Impact of Financial Development, Economic Growth and Quality of Governance on Income Distribution in BRICS-T Countries: Panel Data Analysis for the Period 2002-2021

Şeyma BOZKAYA

Öğr. Gör. Dr. İstanbul Medipol Üniversitesi, Uluslararası Finans ve Ticaret Bölümü, İstanbul, Türkiye.
Lecturer, PhD, Istanbul Medipol University, Department of International Finance and Trade, Istanbul, Türkiye.

Orcid: [0000-0001-8589-6608](https://orcid.org/0000-0001-8589-6608) seymabozkaya@hotmail.com

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Bozkaya, Ş. (2025). The Impact of Financial Development, Economic Growth and Quality of Governance on Income Distribution in BRICS-T Countries: Panel Data Analysis for the Period 2002-2021. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 68, 211-225.

Bozkaya, Ş. (2025). BRICS-T Ülkelerinde Finansal Gelişim, Ekonomik Büyüme ve Yönetişim Kalitesinin Gelir Dağılımına Etkisi: 2002-2021 Dönemi Panel Veri Analizi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 68, 211-225.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: October 14, 2025/14 Ekim 2024

Accepted/Kabul Tarihi: June 26, 2025/26 Haziran 2025

Published/Yayın Tarihi: 27 June, 2025/ 27 Haziran 2025

Pub Date Season/Yayın Sezonu: June 2025 / June 2025

Issue/Sayı: 68

Pages/Sayfa: 211-225.

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Şeyma BOZKAYA).

Conflict of Interest/Çıkar Beyanı

There are no conflicts of interest./Bu çalışma kapsamında herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile çıkar çatışması yoktur.

Declaration of Authors' Contribution/Yazarların Katkı Oran Beyanı

This article has one author and the contribution rate of the author is 100 %/Bu makale tek yazarlıdır ve yazarın katkı oranı yüzde 100'dür.

Copyright & License/Telif Hakkı ve Lisans: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0./Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır

Öz

Gelir eşitsizliği, modern ekonomilerin karşı karşıya olduğu en kritik sorunlardan biridir ve sadece ekonomik performansı değil, aynı zamanda toplumsal adalet ve barışı da derinden etkilemektedir. Bu çalışma, BRICS-T ülkelerinde (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika ve Türkiye) gelir eşitsizliği ile finansal gelişim, ekonomik büyüme ve yönetim kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışma, 2002-2021 dönemine ait verileri analiz ederek hükümet etkinliği, düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğü gibi yönetim kalitesi göstergelerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Ayrıca, Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin geçerliliği de test edilmiştir. Ekonometrik analizde FGLS tahmincisi kullanılırken, PCSE tahmincisi kontrol yöntemi olarak uygulanmıştır. Bulgular, finansal gelişim ile gelir eşitsizliği arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını ve Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. Öte yandan, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azalttığı, düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğünün ise gelir eşitsizliği üzerinde artırıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma, BRICS-T ülkelerinde ekonomik ve kurumsal politikaların gelir dağılımı üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir katkı sağlamaktadır. Çalışmanın bulguları, yönetim kalitesini artırmaya yönelik politika reformlarının gelir eşitsizliğini azaltma hedefleriyle çelişkili olabileceğini ve bu alandaki politika tasarımı dikkatli bir denge kurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Finansal Gelişim, Gelir Dağılımı, Yönetişim Kalitesi, Hukukun Üstünlüğü, Ekonomik Büyüme, Panel Data.

Abstract

Income inequality is one of the most critical challenges facing modern economies, profoundly affecting not only economic performance but also social justice and peace. This study examines the relationship between income inequality and financial development, economic growth and governance quality in BRICS-T countries (Brazil, Russia, India, China, South Africa and Turkey). By analyzing data for the period 2002-2021, the study evaluates the impact of governance quality indicators such as government effectiveness, regulatory quality and rule of law on income distribution. The validity of the Financial Kuznets Curve hypothesis is also tested. The FGLS estimator is used in the econometric analysis, while the PCSE estimator is applied as a control method. The findings reveal that there is no significant relationship between financial development and income inequality and the Financial Kuznets Curve hypothesis is not valid. On the other hand, economic growth is found to reduce income inequality, while regulatory quality and rule of law have an increasing effect on income inequality. This study makes an important contribution to understanding the effects of economic and institutional policies on income distribution in BRICS-T countries. The findings of the study emphasize that policy reforms to improve the quality of governance may be at odds with the goals of reducing income inequality and that a careful balance needs to be struck in policy design in this area.

Keywords

Financial Development, Income Distribution, Quality of Governance, Rule of Law, Economic Growth, Panel Data

Giriş

Gelir eşitsizliği, günümüz ekonomilerinin karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Çok yönlü bir olgu olan gelir dağılımındaki dengesizlik, bireyler, toplumlar ve hükümetler için karmaşık ve çok boyutlu bir mesele teşkil etmektedir. Gelir eşitsizliği, tanım gereği, bir toplumdaki emek gelirlerindeki eşitsizlik ile sermaye gelirlerindeki eşitsizliğin toplamını ifade etmektedir. Bu bileşenler arasındaki dengesizlik arttıkça toplam eşitsizlik de yükselmektedir (Piketty, 2013). Bu çerçevede, eşitsizliğin yalnızca nedenleri değil, aynı zamanda sonuçları da oldukça önemlidir (Kakwani, 1980). Gelir eşitsizliği, küresel düzeyde toplumsal çalkantıların başlıca kaynaklarından biri olmuş ve bu bağlamda literatürde geniş bir inceleme alanı bulmuştur.

Gelir eşitsizliği üzerine yapılan çalışmalar arasında Kuznets'in (1955) çalışması dikkat çekmektedir. Kuznets, ekonomik büyümenin ilk aşamalarında gelir eşitsizliğinin artacağını, ancak ilerleyen dönemlerde azalacağını öngörmüş ve bu ilişkiyi ters U şeklinde bir eğriyle ifade etmiştir. Ancak Piketty'ye (2013) göre bu süreç, Kuznets'in öngördüğü gibi kendiliğinden gerçekleşmemekte, müdahaleci politikalar gerektirmektedir. Stiglitz (2014) gelir eşitsizliğinin nedenleri ve sonuçları üzerinde dururken, Atkinson (2015) eşitsizliğin azaltılmasına yönelik politika önerileri geliştirmiştir. Bu çalışmalar, gelir eşitsizliği konusunun önemini ve bu alandaki literatürün genişliğini ortaya koymaktadır.

Finansal gelişim, etkin finansal aracılık yoluyla bireylerin ve kurumların piyasalara, sermayeye ve finansal hizmetlere erişimini sağlayan faktörler, politikalar ve kurumlar olarak tanımlanmaktadır (WEF, 2011). Finansal gelişim, ekonomilerin dayanıklılığını artırırken ekonomik büyümeyi de teşvik eder. Tasarrufların harekete geçirilmesi, bilgi paylaşımının teşviki, kaynak tahsisinin iyileştirilmesi ve risk yönetiminin kolaylaştırılması gibi unsurlar finansal gelişimin temel faydaları arasında yer alır (Sahay vd., 2015). Ayrıca, likit ve derin finansal sistemler, ekonomik şokların etkisini azaltarak finansal istikrarı desteklemektedir. Literatürdeki pek çok çalışma, finansal gelişimin ekonomik büyüme, eşitsizlik ve istikrar üzerindeki etkilerini araştırmıştır (Levine, 2005; Demirgüç-Kunt ve Levine, 2009; Dabla-Norris ve Srivisal, 2013; Azam ve Raza, 2018; Huynh ve Tran, 2023). Finansal gelişimin bilgi asimetrisini azaltması, finansal kısıtlamaları ortadan kaldırması ve risk paylaşımını teşvik etmesi, eşitsizliğin azaltılmasında önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir (Bernanke, Gertler ve Gilchrist, 1999).

Yönetişim veya kurumsal kalite konusunda literatürde ortak bir tanım bulunmamakla birlikte, Dünya Bankası bu kavramı, piyasalara yönelik kurallar, uygulama mekanizmaları ve organizasyonları içeren geniş bir çerçevede ele almaktadır (World Bank, 2002). Ayrıca, yönetim kalitesi, bir ülkenin ekonomik ve sosyal kaynaklarını kalkınma hedefleri doğrultusunda nasıl yönettiğini ifade etmektedir (World Bank, 1992). Nitelikli ve verimli kurumların adil kaynak dağılımında etkin olduğu yönündeki görüş, Acemoglu ve Johnson (2005) ile Acemoglu ve Robinson'un (2010) çalışmalarında güçlü bir şekilde savunulmaktadır. Bu kapsamda, etkin işleyen kurumlar ve yüksek yönetim kalitesi, gelir eşitsizliğini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır. Literatürde, yönetim kalitesinin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini araştıran ampirik çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir (Asamoah, 2021; Bahamonde ve Trasberg, 2021; Vu, 2022).

Gelir dağılımını ölçmede kullanılan temel göstergelerden biri olan GINI katsayısı, ülkelerin ekonomik, sosyal ve yönetimsel durumları farklı olsa da gelir dağılımına ilişkin genel bir fikir sunmaktadır. Çalışmada, GINI katsayısının 2002-2021 yılları arasındaki eğilimleri incelenmiş ve bu göstergeden yola çıkarak ülkelerin gelir dağılımındaki değişimler analiz edilmiştir. GINI göstergesinin genel seyrine göre çalışmanın örneklem grubunda yer alan ülkeler arasında gelir eşitsizliği açısından en iyi durumdaki ülkenin Rusya olduğu dikkat çekmektedir. Buna karşın GINI katsayısı en yüksek olan ülke ise Güney Afrika'dır. Ayrıca 2021 yılı için GINI göstergesi açısından en iyi ülke ise Slovakya (22,1)'dir. Hollanda (26,7), Belçika (25,6), İzlanda (24,05) ve Finlandiya (26,3) gibi ülkeler de gelir eşitsizliği açısından iyi durumda olan ülkelerdir. Buna ek olarak 2022 yılında hükümet etkinliği (99,528) ve hukukun üstünlüğü (97,641) bakımından en iyi olan ülke İsviçre'dir. Hükümet etkinliğinde en alt sırada yer alan ülke Afganistan (1,886) iken hukukun üstünlüğünde en alt yer alan ülke ise Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (4,716)'dir. Parantez içindeki değerler 0 ile 100 arasında yer almaktadır. 100'e yaklaşıncan durumun iyileştiğini, 0'a yaklaşıncan ise kötüleştiğini göstermektedir (WGI, 2023).

Bu çalışma, 2002-2021 yılları arasında BRICS-T ülkelerinin finansal gelişimi, ekonomik büyümeleri ve yönetim kalitesinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemektedir. Literatürdeki benzer çalışmaların aksine, bu çalışma özgün katkılar sunmaktadır. İlk olarak, gelir eşitsizliği üzerine yapılan çoğu araştırma genellikle gelişmiş ülkeler üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışma ise BRICS-T ülkelerine odaklanarak gelişmekte olan ekonomilere özgü dinamikleri ele almaktadır. İkinci olarak, yönetim kalitesinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi, hükümet etkinliği, düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğü gibi spesifik göstergelerle ölçülmüştür. Bu, literatürde nadiren rastlanan bir yaklaşımdır ve çalışmanın yenilikçi boyutunu öne çıkarmaktadır. Ayrıca, Finansal Kuznets Eğrisi hipotezi BRICS-T ülkeleri bağlamında test edilmiş ve bu hipotezin bu ülkeler için geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, finansal gelişim ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin ülkelerin gelişmişlik

düzeyine ve kurumsal yapısına bağlı olarak farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Son olarak, çalışmada FGLS ve PCSE yöntemleri tercih edilmiştir, çünkü bu yöntemler, heteroskedastisite ve otokorelasyon sorunlarını etkin bir şekilde kontrol edebilmekte ve panel veri setlerinde daha tutarlı ve güvenilir tahminler sağlamaktadır. Bu durum, elde edilen sonuçların geçerliliğini artırmış ve çalışmanın metodolojik zenginliğini pekiştirmiştir. Bu yönleriyle, çalışma gelir eşitsizliği, finansal gelişim ve yönetim ilişkisini daha geniş bir çerçevede ele alarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın teorik çerçevesi çizilmiş ve genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm güncel panel veri literatür özetine ayrılmıştır. Üçüncü bölüm kullanılan değişkenler ve tahmin edilen model hakkında detaylara ayrılmıştır. Devamında ise kullanılan yöntem ve ekonometrik bulgular verilmiştir. Son bölümde ise ekonometrik analiz sonucuna göre bir değerlendirme yapılmış ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

2. Literatür İncelmesi

Gelir eşitsizliği, ekonomilerin kalkınma düzeyleri ve bireylerin üretimden aldıkları pay bakımından önemli bir göstergedir. Bu bağlamda, gelir dağılımı, gelir eşitsizliği ve bu eşitsizliğe yönelik çözüm arayışları, literatürde hem teorik hem de ampirik açıdan geniş bir yer bulmaktadır. Gelir eşitsizliğini ampirik olarak inceleyen çalışmalar, özellikle ekonomik büyümenin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini araştırmaya odaklanmıştır. Gelir eşitsizliğini ölçmek amacıyla kullanılan GINI katsayısı, makroekonomik faktörlerin analize dahil edilmesiyle bu faktörlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini değerlendirmek için bir temel oluşturmuştur. Finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin incelenmesi, literatürde nispeten yeni bir araştırma alanı olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, son dönemde yönetim kalitesinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerinin araştırılması da önemli bir çalışma konusu haline gelmiştir. Bu çalışmada, ekonomik büyüme ve finansal gelişime ek olarak, yönetim kalitesinin belirli bileşenleri olan hükümet etkinliği, düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğünün gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Tablo 1, konuya ilişkin güncel panel veri analizine dayalı literatür özetini sunmaktadır.

Tablo 1: Literatür Özeti

Yazar(lar)/Yayın Tarihi	Analiz Dönemi/Örneklem	Yöntem	Bulgular
Akpan ve Effiong (2012)	1998-2007 21 Sahra Altı Afrika Ülkesi	OLS	Sonuçlar, hukukun üstünlüğü, düzenleyici kalite ve siyasi istikrarın olumlu olduğunu ve kalkınma sonuçlarıyla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir.
Seven ve Coşkun (2016)	1987-2011 45 Gelişmekte Olan Ülke	GMM	Finansal gelişim gelir eşitsizliğini çoğunlukla düşük gelirli gelişmekte olan ekonomilerde etkilemektedir.
Park ve Shin (2017)	1960-2011 162 Ülke	Panel Veri Analizi	Bulgular, finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasında U şeklinde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Finansal gelişme, finansal gelişmenin bir noktasına kadar eşitsizliği azaltır, daha sonra eşitsizliği kötüleştirir. Ayrıca finansal gelişmenin eşitsizliği azaltma etkisinin, iyileştirilmiş eğitim ve hukuk düzeni koşullarında daha etkili hale geldiği gözlenmiştir.
Liu vd. (2017)	1996-2012 23 Çin Bölgesi	GMM	Finansal gelişim ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin U şeklinde olduğunu bulmuşlardır ve böylece Finansal Kuznets Eğrisinin kanıtlarını doğrulamışlardır.
De Haan ve Sturm (2017)	1975-2005 121 Ülke	Sabit Etkiler Modeli	Çalışmada finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini artırdığı tespit edilmiştir.
Huang ve Yuan-Hong Ho (2018)	1996-2015 10 Asya Ülkesi	Panel Veri Analizi	Bulgular demokratik kalite ve teknik kalitenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerinin "gelişmekte olan piyasa ve gelişmekte olan ekonomiler" içinde önemli ölçüde olumsuz olduğunu göstermektedir. Ancak, "gelişmiş ekonomiler" için demokratik kalite ve teknik kalitenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri sırasıyla önemsiz derecede olumlu ve önemli ölçüde

					olumludur.
Azam ve Raza (2018)	1989-2013 5 ASEAN Ülkesi	POLS-GMM			Finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerinde pozitif etkili olduğu gözlenmiştir. Ayrıca Finansal Kuznets Erisinin doğruluğu tespit edilmiştir.
Cong Ngyen vd. (2019)	1961-2017 21 Gelişmekte Olan Ülke	FMOLS-DOLS			Finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasında ters U eğrisi ilişkisinin varlığını doğrulanmaktadır; bu da gelir eşitsizliğinin finansal gelişmenin erken aşamasında artabileceğini ve belirli bir seviyeye ulaşıldıktan sonra düşebileceği anlamına gelmektedir.
Lee vd. (2020)	1984-2014 121 Ülke	GMM			Sonuçlar ekonomik ve finansal istikrarın gelir dağılımındaki olumsuz etkiyi azaltabileceğini ortaya koyuyor.
Weychert (2020)	2004-2014 59 Ülke	Sabit Etkiler Modeli			Bulgular, finansal erişimin gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir.
Nessa ve Khan (2020)	1998-2014 81 Ülke	GMM			Sonuçlar finans-gelir eşitsizliği bağlantısının U şeklindeki hipotezini doğrulamaktadır. Düzenleyici kalite, yolsuzluk kontrolü ile birleştirildiğinde gelir eşitsizliğini azaltabilir.
Sayar vd. (2020)	1990-2013 23 Gelişmekte Olan Ülke	FMOLS			Finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasında U şeklinde bir ilişki olduğu ve bu nedenle finansal Kuznets hipotezinin varlığının doğrulanmadığı belirlenmiştir.
Njangang (2021)	2000-2014 45 Ülke	POLS-GMM			Bulgular; yönetim dinamiklerinin (hukukun üstünlüğü, yolsuzluk kontrolü, hükümet etkinliği, düzenleyici kalite açısından) servet eşitsizliği üzerinde genel bir net negatif etki için petrol rantlarını yumuşattığını göstermektedir.
Asamoah (2021)	1995-2017 Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler	Dinamik Panel Eşik Modeli			Sonuçlar kurumsal kalitenin eşitsizliği azaltıcı etkisinin orantısız olduğunu göstermektedir.
Sawadogo ve Semedo (2021)	2004-2016 28 Sahra Altı Afrika Ülkesi	Sabit Etkiler Modeli-GMM			Finansal katılımın gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin iki ayrı ülke sınıfında değiştiğini bulmuşlardır. Dahası, kurumsal kalitesi yüksek ülkelerin, finansal katılımın gelir eşitsizliğini azalttığı sınıfta olma olasılığının daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir.
Zehra vd. (2021)	1984-2018 114 Ülke	2SLS-POLS-GMM			Kurumsal kalite göstergelerindeki bir iyileştirmenin gelir eşitsizliğini azalttığını tespit etmişlerdir.
Huynh (2021)	2000-2018 36 Asya Ülkesi	GMM			Kurumsal kalite gelir eşitsizliğini azaltır ve bu yararlı etki artan doğrudan yabancı yatırım girişleriyle yoğunlaşır. Özellikle, hükümetin etkinliği, yolsuzluğun kontrolü, siyasi istikrar ve şiddet/terörizmin yokluğu ve hukukun üstünlüğü gibi iç mekanizmalar aracılığıyla doğrudan yabancı yatırımın gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini yumuşatır.
Vergara (2022)	1986-2016 43 Ülke	Panel Veri Analizi			Bulgular, kurumsal kalitenin vekillerinin (örneğin, devlet gelişimi, yolsuzluk veya siyasi dışlanma) en yüksek gelir payları ile ekonomik politika arasındaki ilişkiyi, özellikle ticaret açıklığı ve hükümet harcamaları için aracılık ettiğini göstermiştir.
Huynh ve Le (2022)	2000-2019 23 Asya Ülkesi	Sabit Etkiler-GMM			Sonuçlar, yönetim kalitesinin yalnızca gelir eşitsizliğini azaltmakla kalmadığını, aynı zamanda

			genel ekonomik özgürlüğün ve ekonomik özgürlüğün ilgili bileşenlerinin gelir eşitliği üzerindeki faydalı etkilerini de yoğunlaştırdığını göstermektedir.
Huynh ve Tran (2023)	2000-2019 30 Asya Ülkesi	FGLS-SGMM	Sonuçlar, finansal kurumların gelişiminin, finansal kurumların erişiminin, finansal kurumların verimliliğinin ve finansal piyasalara erişimin gelir eşitsizliğini azalttığını; ancak genel finansal gelişimin, finansal piyasaların gelişiminin, finansal kurumların derinliğinin ve finansal piyasaların derinliğinin bunu artırdığını göstermektedir. Özellikle, daha iyi kurumsal kalite yalnızca gelir eşitsizliğini azaltmakla kalmaz, aynı zamanda finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini de yumuşattığı gözlenmiştir.
Göcen (2023)	2012-2018 58 Ülke	OLS-GMM-Sabit Etkiler Modeli	Çalışma, yüksek enflasyon oranlarının iyi kurumların gelir eşitsizliği üzerindeki azaltıcı etkisini ortadan kaldırdığını göstermektedir.
Adeleye (2024)	2000-2019 46 Sahra Altı Ülkesi	Driscoll-Kraay-PSCC-Koşulsuz Kantil Regresyon	Beşeri sermaye ve kurumlar arasındaki etkileşim eşitsizliğini azaltmaktadır

Tabloda gösterilen literatür özetine göre finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerinde genel anlamda olumlu bir etki oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca Finansal Kuznets Eğrisinin geçerliliği doğrulanmıştır. Yönetişim kalitesi ile ilgili değişkenlerin ise etkilerinin farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu durum seçilen analiz dönemi ve örneklem grubundan kaynaklanabilir. Ayrıca kullanılan yöntemler de benzerlik göstermektedir. Bu çalışma kullanılan örneklem grubu, kontrol tahminci açısından literatürden farklılık göstermektedir. Ayrıca hem finansal gelişimi hem de yönetim kalitesinin etkilerini birlikte incelemesi açısından literatürden ayrılmaktadır.

3. Model ve Veri Tanımlama, Yöntem ve Bulgular

3.1. Model Tanımlama ve Veri Açıklamaları

Bu çalışmanın temel amacı, BRICS-T ülkelerinde gelir eşitsizliği dinamiklerini anlamak ve bu bağlamda finansal gelişim, ekonomik büyüme ve yönetim kalitesinin etkilerini incelemektir. Gelir eşitsizliği, ekonomik, sosyal ve siyasi yapının kritik bir unsuru olarak yalnızca ekonomik performansı değil, toplumsal barış ve adaleti de etkileyen önemli bir sorundur. BRICS-T ülkeleri, ekonomik büyüme süreçlerinde finansal sistemlerini geliştirme ve yönetim kalitesini artırma çabalarıyla öne çıkarken, aynı zamanda gelir eşitsizliği gibi zorluklarla mücadele etmektedir. Bu bağlamda, çalışma, finansal gelişimin gelir eşitsizliğini azaltıp azaltmadığını ve Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin bu ülkeler özelinde geçerli olup olmadığını test etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma aynı zamanda düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğü gibi yönetim unsurlarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini değerlendirerek, ekonomik politikaların ve kurumsal reformların bu alandaki rolünü ortaya koymayı hedeflemektedir. Analiz edilen dönem ise 2002-2021 yıllarıdır. Yönetişim kalitesi ile ilgili derlenen değişkenlerin veri kısıtından dolayı analiz dönemi bu şekilde belirlenmiştir. Çalışmada BRICS-T ülkelerinin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika ve Türkiye) örneklem grubu olarak tercih edilmesinin bir dizi nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, bu ülkeler küresel ekonomik büyümenin temel itici güçlerinden biri olarak öne çıkmakta ve büyük nüfuslara sahip olmaları nedeniyle gelir eşitsizliği gibi sorunların sosyal ve ekonomik etkilerinin daha belirgin bir şekilde gözlemlenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, BRICS-T ülkeleri ekonomik büyüme, finansal gelişim ve yönetim kalitesi bakımından heterojen bir yapıya sahiptir. Bu çeşitlilik, gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerin farklı bağlamlarda analiz edilmesine zemin hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu ülkeler gelişmekte olan ekonomilere özgü yönetim sorunları, kurumsal zayıflıklar ve düzenleyici kalite eksiklikleri gibi yapısal zorluklarla karşı karşıyadır. Bu durum, yönetim kalitesinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemek için uygun bir bağlam sunmaktadır. Son olarak, BRICS-T ülkeleri finansal sistemlerini derinleştirme ve genişletme aşamasında olduklarından, Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin test edilmesi için ideal bir örneklem grubu teşkil etmektedir. Modelde kullanılan değişkenler ile ilgili açıklayıcı bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenler Hakkında Ayrıntılı Bilgiler

Değişkenler ve Simgesi	Açıklama	Ölçüm	Kaynak Veri Tabanı
Gelir Dağılımı (logGINI)	GINI, eşitlenmiş (kare kök ölçekli) hanehalkı piyasası (vergi sonrası ve transfer sonrası) gelirindeki Gini eşitsizlik endeksinin, standart olarak Lüksemburg Gelir Çalışması verilerini kullanarak tahmin edilmiştir.	Daha yüksek değer daha yüksek gelir eşitsizliğini göstermektedir.	Standardized World Income Inequality Database
Finansal Gelişim (logFG)	Finansal Gelişim Endeksi; finansal kurumların ve finansal piyasaların derinlik, erişim ve verimlilik açısından ne kadar gelişmiş olduğunu özetleyen dokuz endeks içermektedir. Bu endeksler genel bir finansal gelişme endeksi halinde toplanmıştır.	Finansal gelişme endeksi, çok boyutlu verileri tek bir özet endekse indirgeyen standart üç aşamalı bir yaklaşım kullanılarak oluşturulmuştur: (i) Değişkenlerin normalleştirilmesi; (ii) normalleştirilmiş değişkenlerin belirli bir işlevsel boyutu temsil eden alt endeksler halinde toplanması; ve (iii) alt endekslerin nihai endekte toplanması	IMF
Ekonomik Büyüme (logkbEB)	Kişi Başı Ekonomik Büyüme	Sabit 2015 US\$	WDI
Hükümet Etkinliği (logHE)	Kamu hizmetlerinin kalitesi ve siyasi baskılardan bağımsızlık derecesi, politika formülasyonu ve uygulama kalitesi ve hükümetin bu politikalara olan bağlılığının güvenilirliği hakkındaki algıları kapsamaktadır.	Yüzdelik sıralama esas alınmıştır. Ülkenin toplam göstergede yer alan tüm ülkeler arasındaki sıralamasını gösterir; 0 en düşük sıralamaya, 100 ise en yüksek sıralamaya karşılık gelir.	WGI (Worldwide Governance Indicators)
Düzenleyici Kalite (logDK)	Hükümetin özel sektör gelişimini destekleyen sağlam politikalar ve düzenlemeler oluşturma ve uygulama becerisine ilişkin algıları temsil etmektedir.	Yüzdelik sıralama dikkate alınmıştır. Göstergede yer alan tüm ülkeler arasındaki sıralamasını gösterir; 0 en düşük sıralamaya, 100 ise en yüksek sıralamaya karşılık gelir.	WGI (Worldwide Governance Indicators)
Hukukun Üstünlüğü (logHÜ)	Hukukun Üstünlüğü, özellikle sözleşmelerin uygulanması, mülkiyet hakları, polis ve mahkemelerin kalitesi ile suç ve şiddet olasılığı olmak üzere, aktörlerin toplum kurallarına ne ölçüde	Yüzdelik sıralama kullanılmıştır. Ülkenin toplam gösterge tarafından kapsanan tüm ülkeler arasındaki sıralamasını gösterir; 0 en düşük sıralamaya ve 100 en yüksek	WGI (Worldwide Governance Indicators)

güvendikleri ve bunlara ne sıralamaya karşılık gelir.
ölçüde uydularına ilişkin
algıları ortaya koymaktadır.

Tahmin edilen model; Doğan (2018), Huynh (2021), ve Huynh ve Tran (2023) çalışmalarından hareketle oluşturulmuştur. Kullanılacak olan model şu şekildedir;

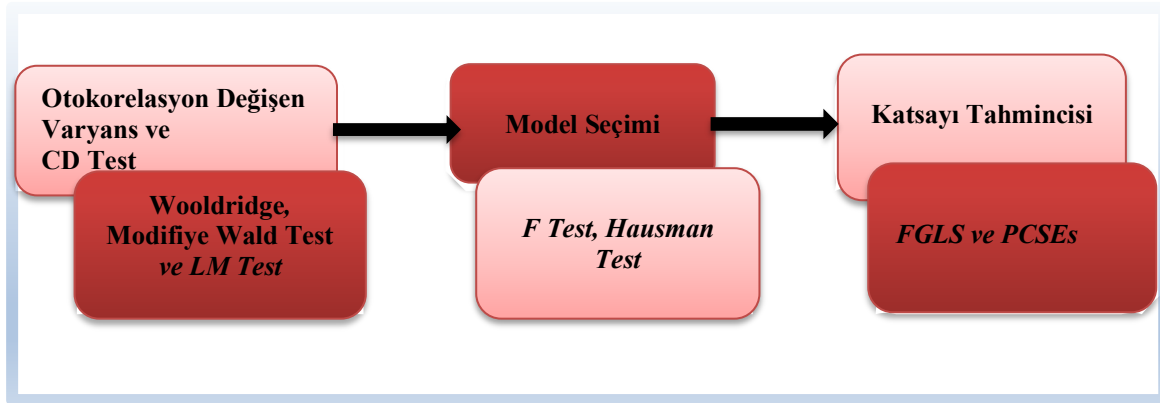
$$\text{LogGINI}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{LogFG}_{i,t} + \beta_2 \text{LogFG}_{i,t}^2 + \beta_3 \text{LogkbEB}_{i,t} + \beta_4 \text{LogHE}_{i,t} + \beta_5 \text{LogDK}_{i,t} + \beta_6 \text{LogHÜ}_{i,t} + u_{i,t}$$

(1)

Finansal gelişimin potansiyel etkileri oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir ve hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir. İyi işleyen finansal sistemler, bireylerin ve işletmelerin ekonomik şoklara karşı korunmasını sağlayarak önemli bir rol oynar. Özellikle sigorta ve kredi mekanizmaları, düşük gelirli hanelerin risklerini azaltarak gelir dengesizliğini hafifletme potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, finansal piyasalarda yaşanan krizler, genellikle en çok düşük ve orta gelirli kesimler üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Bu tür krizler, işsizlik ve gelir kayıplarına neden olarak gelir eşitsizliğini derinleştirebilir. Bu bağlamda, finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini değerlendirebilmek amacıyla bu değişken modele dahil edilmiştir. Ekonomik büyüme ise gelir eşitsizliğini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, büyüme değişkeni de modele eklenmiştir. Beklenen olası etkisinin olumlu yönde olacağı öngörülmektedir. Son olarak, yönetim kalitesinin gelir eşitsizliği üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkilerinin olduğu varsayılmaktadır. Etkin bir hükümet yapısı, yüksek düzeyde düzenleyici kalite ve güçlü bir hukuk sistemi, gelir eşitsizliğinin azaltılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Buna karşın, bu unsurların yetersizliği veya kötü uygulanması durumunda, gelir eşitsizliği daha da derinleşebilir. Bu kapsamda, yönetim kalitesine ilişkin değişkenlerin etkilerinin analiz edilmesi amacıyla modele dahil edilmiştir.

3.2. Yöntem ve Ampirik Bulgular

Şekil 1: Ampirik Uygulamada İzlenen Yol

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3 değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisini göstermektedir.

Tablo 3: Korelasyon Matrisi

	lnGINI	logFG	logFG ²	logkbEB	logKE	logDK	logHÜ
logGINI	1.0000						
logFG	-0.0762	1.0000					
logFG ²	-0.0787	0.9995	1.0000				
logkbEB	-0.1478	-0.0883	-0.0857	1.0000			
logHE	0.3701	-0.0911	-0.0903	-0.1364	1.0000		
logDK	0.6256	-0.0635	-0.0656	-0.3354	0.6122	1.0000	
logHÜ	0.6071	-0.2553	-0.2572	0.2938	0.4127	0.4712	1.0000

Korelasyon ilişkisini gösteren tabloya göre değişkenler arasında sahte regresyona yol açabilecek oranda bir yüksek korelasyon tespit edilememiştir. Finansal gelişim (logFG) ile karesi arasındaki ilişki doğrudan değişkenin karesi alındığından olağan kabul edilmiştir.

Yatay kesit bağımlılığı, panel veri analizlerinde önemli bir ön testtir. Buna göre panel veri setlerinde farklı kesit birimleri (örneğin, ülkeler, firmalar) arasında korelasyonun olup olmadığını test etmede kullanılmaktadır. Yatay kesit bağımlılığı durumunda ekonometrik modellerin tahmin sonuçları etkilenmektedir. Dolayısıyla bu varlığı dikkate alan tahminciler kullanılmalıdır. Bu çalışmada yatay kesit bağımlılığı için LM testi kullanılmıştır. Bu test, panel veri analizlerinde yatay kesit bağımlılığının belirlenmesinde önemli bir araçtır ve güvenilir tahminler üretir (Baltagi, 2005). LM (Lagrange Multiplier) testi, Breusch ve Pagan (1980) tarafından önerilmiştir. Kesit birimleri arasındaki bağımlılığın olup olmadığını test etmede kullanılır. LM testi, panel veri setinde her bir kesit birimi için kalıntılar arasındaki korelasyonu kullanarak hesaplama yapar. LM test istatistiği şu şekilde hesaplanır;

$$LM = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{p}_{ij}^2 \quad (2)$$

Denklemden yer alan T zamanı, N kesit birim sayısını, $\hat{p}_{ij}$ ise kesitler arasındaki i ve j arasındaki korelasyon katsayısını temsil kullanılmıştır. Testin boş hipotezi (H_0): Yatay Kesit Bağımlılığı Yoktur ($\hat{p}_{ij} = 0$ bütün i ≠ j'ler için) şeklindedir.

Otokorelasyonun varlığının araştırılması için Wooldridge testinden faydalanılmıştır. Jeffrey M. Wooldridge tarafından geliştirilmiştir. Test, özellikle sabit etkiler veya rastgele etkiler modellerinde birinci dereceden otokorelasyonun varlığını araştırır (Wooldridge, 2002). Otokorelasyonun varlığı, model tahminlerinin yanlı ve tutarsız olmasına yol açabileceğinden bunun araştırılması önemlidir. Test, birinci farklar üzerinden, otokorelasyonun olup olmadığını araştırmak için regresyon analizi yapılır. Bu regresyonda bağımlı değişken $\Delta \hat{e}_{it}$, bağımsız değişken ise gecikmeli hata terimidir ($\hat{e}_{it-1}$).

$$\Delta \hat{e}_{it} = p \hat{e}_{it-1} + u_{it} \quad (3)$$

Çalışmada değişen varyansın varlığının belirlenmesi için Modifiye Wald Testi kullanılmıştır. Bu test, Greene (2000) ve Baum (2001) tarafından detaylandırılmıştır. Değişen varyans sorunu, hata terimlerinin sabit bir varyansa sahip olmaması durumunu temsil kullanılır. Bu test, özellikle küçük örneklem büyüklüğüne sahip panel verilerin incelenmesinde uygundur. Test, her bir kesit birimi için varyansların eşit olup olmadığını araştırır. Testin istatistiği, her bir kesit birimi için hata terimlerinin varyanslarının toplamını kullanarak hesaplanmaktadır;

$$w = \sum_{i=1}^N \left(\frac{\hat{\sigma}_i^2}{\hat{\sigma}^2} \right) \quad (4)$$

$\hat{\sigma}_i^2$: i'ninci kesit birimi için hata terimlerinin varyansını temsil ederken, $\hat{\sigma}^2$ toplam hata terimleri varyansının ortalamasını temsil etmektedir.

Tablo 4 tahmin edilecek modele karar verilmesi için gerekli testler ve aynı zamanda modelin otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı içerip içermediğinin araştırılmasında gerekli olan test sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4: Modele Karar Verilmesi, CD, Değişen Varyans ve Otokorelasyon Testleri

Modele Karar Verilmesi İçin Gerekli Testler							
Bağımlı Değişken (logGINI)	F-Testi		Hausman Testi		Karar Modeli		
	İstatistik	p-değeri	İstatistik	p-değeri			
	426.51	0.000***	107.55	0.000***	Sabit Etkiler Modeli		
Bağımlı Değişken (logGINI)	Wooldridge Testi		Modifiye Wald Testi		CD Test		
	F(1, 5)	p-değeri	$\chi^2(6)$	p-değeri	LM p-değeri	LMadj. p-değeri	LM _{CD} p-değeri
	3979.816	0.000***	272.02	0.000***	33.57	5.225	0.1802

					(0.003***)	(0.000***)	(0.857)
--	--	--	--	--	------------	------------	---------

Tablodaki sonuçlara göre, model birim etki içermektedir ve kullanılacak uygun modelin Sabit Etkiler Modeli olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca Wooldridge Testi ve Wald Testine göre model hem otokorelasyon hem de değişen varsyan sorunu içermektedir. Yatay kesit bağımlılığı testi olasılık değeri ise H_0 hipotezini reddedilerek yatay kesit bağımlılığı içerdiği sonucuna ulaştırmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda katsayı tahmincisi için uygun modelin FGLS olduğuna karar verilmiştir. PCSEs ise kontrol tahminci olarak kullanılmıştır.

Katsayı tahmincisi olarak FGLS (Feasible Generalized Least Square) kullanılmış, PCSEs (Panel Corrected Standard Errors) ise kontrol tahminci olarak kullanılmıştır. Bu yöntemin klasik referans çalışması Parks'tır (1967) (Moundigbaye vd., 2018, s. 2). Parks'ın geliştirmiş olduğu yöntem, hataların panel değişen varyans, eşzamanlı korelasyon ve birime özgü seri korelasyon gösterdiği zaman serisi yatay kesit bağımlılığı (TSCS) modelleri FGLS'dir (Beck ve Katz, 1995, s. 637). Reed ve Ye (2011) ise çalışmalarında FGLS tahmincisi için $\Omega_{NT}(\Omega; \text{hata değişen varyans})$ için hata teriminde seri korelasyonun ve kesit bağımlılığının varlığı durumunda birleştirebilen yeni bir yapı geliştirmişlerdir. Bunu geliştirirken Parks'ın (1967) bilinen modelinin bir versiyonunu temel almışlardır. (1) grup bazında değişen varyans; (2) birinci dereceden seri korelasyon; ve (3) zamanla değişmeyen enine kesit bağımlılığı. Ω_{NT} için şu spesifikasyon kullanılmıştır.

$$\Omega_{NT} = \Sigma \otimes \Pi \quad (5)$$

Parks'ın FGLS tahmincisi sonlu örneklerdeki oluşabilecek tutarsızlıkları, yanlış bulguları ve zayıf performansı açıklayan bir testtir. Asimptotik açıdan verimsiz tahmin edicilerin sonlu örneklerde daha iyi performans göstermesine imkan tanımaktadır (Reed ve Ye, 2011, s. 986). OLS ve FGLS tahmin yöntemleri $\hat{\beta}$ ve $\text{Var}(\hat{\beta})$ için kullanılan denklemler şöyledir (Beck ve Katz; 1995: 636-637):

$$\hat{\beta} = (X' \hat{\Omega}^{-1} X)^{-1} X' \hat{\Omega}^{-1} y \quad (6)$$

$$\text{Var}(\hat{\beta}) = (X' \hat{\Omega}^{-1} X)^{-1} \quad (7)$$

$\hat{\Omega}$ simgesi; değişen varyans, seri korelasyon ve kesit bağımlılığı durumlarında kullanılan varsayımları temsilen modelde kullanılmaktadır. FGLS (Parks) yöntemi $T/N \geq 1.50$ olduğunda etkin sonuçlar üretmektedir. T/N değeri $1 \leq T/N < 1.50$ aralığında ise yöntemin etkin olmadığı ifade edilir (Reed and Ye, 2011, s. 985-986).

PCSEs tahmincisi ise FGLS yönteminin sonlu örneklerindeki standart hataların olası sapmalı bulgularına karşı bu sorunun düzeltilebilmesi için verimsiz Sıradan En Küçük Karelerin (OLS) iki aşamalı, değiştirilmiş yeni bir versiyonunun asimptotik olarak verimli Parks'ın FGLS tahmincisine göre daha tutarlı sonuçlar ürettiği tespit edilmiştir (Beck ve Katz, 1995, s. 638). PCSE, otokorelasyon için gözlemlerin (Prais-Winsten) ağırlıklandırmasını korumaktadır. Buna karşın standart hatalar hesaplanırken yatay kesit bağımlılığına duyarlılığı da gözetmek için bir tahmincisi kullanılmaktadır (Moundigbaye vd., 2018, s. 2). Bu yöntem hesaplama yaparken, standart hataları ve varyans-kovaryans bozulmaların varsayılan olarak heteroskedastik olduğunu ve paneller arasında eş zamanlı ilişkili olduğu dikkate alır (Chen vd., 2006, s. 2). PCSE tahmincisi için Beck ve Katz'ın (1995) iki aşamalı tahmincisi şöyle hesaplanmaktadır;

$$\hat{\beta} = (\tilde{X}' \tilde{X})^{-1} \tilde{X}' \tilde{y} \quad (8)$$

$$\text{Var}(\hat{\beta}) = (\tilde{X}' \tilde{X})^{-1} (\tilde{X}' \hat{\Sigma} \tilde{X}) (\tilde{X}' \tilde{X})^{-1} \quad (9)$$

Burada $\tilde{X}$ ve $\tilde{y}$, açıklayıcı ve bağımlı değişkenlerin Prais ile dönüştürülmüş vektörlerini ifade etmektedir.

Açıklamalar doğrultusunda Tablo 5 katsayı tahmincisinden elde edilen bulguları göstermektedir.

Tablo 5: FGLS ve PCSEs Test

Bağımlı Değişken (logGINI)	FGLS			PCSEs		
	Katsayı	Standart Hata	p-değeri	Katsayı	Standart Hata	p-değeri
logFG	-0.0134	0.0497	0.787	0.008	0.103	0.934
logFG ²	-0.0004	0.001	0.790	-0.0003	0.003	0.927
logkbEB	-0.0343	0.0107	0.001**	-0.0246	0.0139	0.078*
logKE	0.0098	0.0294	0.739	-0.0293	0.0476	0.538
logDK	0.117	0.0273	0.000***	0.2239	0.0484	0.000***
logHÜ	0.1005	0.0211	0.000***	0.1716	0.0345	0.000***
Sabit	1.495	0.342	0.000***	1.0851	0.7201	0.132
Wald chi2(6): 80.22 Prob>chi2: 0.000***				Wald chi2(6): 66.97 Prob>chi2: 0.000***		

Tabloda FGLS ve PCSEs tahmincisinin sonuçlarının paralellik gösterdiği gözlenmektedir. Buna göre kontrol tahminci olan PCSEs tahmincisine göre finansal gelişim (logFG) değişkeninin bağımlı değişken ile arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bağlamda Finansal Kuznets Eğrisi'nin varlığından söz edilememektedir. Ayrıca kurumsal etkinlik (logKE) değişkeni ile bağımlı değişken arasında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ekonomik büyüme değişkeninde meydana gelen %1 oranındaki artış gelir eşitsizliği üzerinde %0.0246 oranında bir azalış oluşturmaktadır. Düzenleyici kurum değişkeninde oluşan %1'lik bir artış ise bağımlı değişken üzerinde %0.2239'luk bir artış meydana getirmektedir. Hukukun üstünlüğünde meydana gelen %1'lik artış ise gelir eşitsizliğinde %0.1716 oranında bir artış oluşturmaktadır.

4. Sonuç ve Politika Önerileri

BRICS-T ülkelerinde finansal gelişim, ekonomik büyüme ve yönetim kalitesinin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini anlamak, ekonomik ve sosyal politikaların şekillendirilmesinde kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, söz konusu dinamikleri detaylı bir şekilde inceleyerek, ülkelerin kalkınma stratejilerinde göz önünde bulundurulması gereken önemli bulgular sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hedefi, ekonomik büyüme ve yönetim kalitesi gibi faktörlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmek ve bu doğrultuda politika önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda, çalışma 2002-2021 dönemini kapsayan verilerle bu ilişkileri incelemiştir. Analizlerde FGLS ve PCSE yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, finansal gelişim ile gelir eşitsizliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını ve Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin BRICS-T ülkeleri için geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. Ekonomik büyüme, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki gösterirken, düzenleyici kalite ve hukukun üstünlüğü değişkenlerinin gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, BRICS-T ülkelerinde politika yapıcılar için önemli çıkarımlar sunmakta ve yönetim kalitesi ile ekonomik politikaların gelir dağılımı üzerindeki kritik rolünü açıkça vurgulamaktadır.

Bulgularda finansal gelişimin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bu sonuç, finansal gelişimin gelir eşitsizliğine etkisinin net olmamasına ve finansal hizmetlerin geniş kesimlere ulaştırılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu durum finansal gelişimin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerinin karmaşık olmasından kaynaklanabilir. Bu etkiler, finansal sistemin yapısına, ekonomik politikaların etkisine ve ülkelerin sosyoekonomik koşullarına bağlı olarak şekillenebilir. Politika yapıcılar, finansal gelişimi teşvik ederken, aynı zamanda gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik önlemleri de dikkate alarak planlama yapmalıdırlar. Finansal sistemin kapsayıcı bir şekilde adil işlemlerini gerçekleştirebilmek için düzenleyici reformlar geliştirilmelidir. Özellikle, küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) yönelik kredi imkanlarının artırılması, finansal hizmetlere erişimlerini kolaylaştırabilir. Bu bağlamda ise ekonomik büyümeyle beraber gelir eşitsizliğini azaltabilir. Finansal gelişim ile gelir eşitsizliği arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki gözlenememiş olsa da, finansal sistemin kapsayıcılığını artırıp ekonomik büyüme yoluyla gelir eşitsizliğini azaltma yönünde çeşitli politika önlemleri alınabilir. Bu önlemler aracılığıyla, uzun vadede daha adil bir gelir dağılımı gerçekleştirilebilir. Ayrıca politika yapıcılar finansal gelişime ek olarak eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve yolsuzlukla mücadele gibi alanlara da odaklanması oldukça önemlidir. Bu yolla beşeri sermayenin niteliği artırılarak düşük gelirli grupların ekonomik fırsatlara olan erişimini artırabilir.

Finansal gelişim gibi hükümet etkinliğinin de bağımlı değişken ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum, mevcut politikaların yetersizliği veya uygulanma şekli ile ilgili olabileceğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, daha hedefe yönelik sosyal politikalar, yolsuzlukla mücadele, veri toplama ve analiz kapasitesinin artırılması, kapsayıcı ve etkin

ekonomik politikalarla birlikte kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılması gibi uygulamalar, gelir eşitsizliğini azaltmada başarılı olabilir. Bu politikaların etkili bir şekilde uygulanması ise uzun vadede daha adil bir gelir dağılımını gerçek kılabilir.

Düzenleyici kurumlar ve hukukun üstünlüğünün gelir eşitsizliğini artırmasının da bazı olası nedenleri olabilir. Düzenleyici kurumlar ve hukukun üstünlüğü, uygulamada eşit olmayabilir. Bazı gruplar ya da bireyler, düzenlemelerden ve hukuk sisteminden daha fazla yarar sağlarken, diğerleri dışlanarak daha fazla dezavantaj yaşayabilirler. Düzenleyici kurumlar ve hukuk sistemi içerisine yolsuzluk ve kayırmacılık etkin olabilir. Ayrıca aşırı düzenleyici yükler ve bürokrasi işleri daha da kötüleştirebilir. Bu yolla iş yapma maliyetlerini artar ve küçük işletmelerin büyümesi önünde engel teşkil edebilir. Böyle bir durum ise ekonomik fırsatların büyük şirketler lehine dengesiz dağılımına neden olabilir. Düzenleyici kurumların, eşitlikçi politikalar geliştirmesi ve uygulaması elzemdir. Yolsuzlukla mücadele gelir eşitliği için temel hedef haline gelmeli ve kayırmacılıkla etkin bir şekilde mücadele edilmelidir. Ekonomik ve sosyal politikalar, tüm kesimlerin faydalanabileceği düzeyde tasarlanarak geliştirilmelidir. En nihayetinde bu sonuçlar ülkelere göre farklılık göstermektedir. Örnek grubundaki ülkelerin gelişmekte olan ülkeler olması da sonuçların bu şekilde olmasını beklenir kılmaştır. Dolayısı ile etkin politikalar ile elde edilen bu bulguların etkileri tersine döndürülebilir.

Araştırmacılar için devam eden ve bundan sonra bu alanda yapılacak olan çalışmaların farklı ülke grupları ve bölgeler üzerinde karşılaştırmalı analizler yapması önerilebilir. Böylece elde edilen bulguların genel bir yorum yapılabilme olasılığını artırabilir. Ayrıca değişkenlerin dinamik etkilerini inceleyen zaman serisi analizleri ve dinamik panel veri modelleri kullanılarak değişkenlerin kısa vadeli ve uzun vadeli etkileri değerlendirilebilir. Son olarak ise gelir eşitsizliği üzerindeki farklı faktörlerin etkileşimlerini ve doğrudan veya dolaylı etkilerini değerlendirebilmek adına yapısal eşitlik modellemesi kullanılabilir.

Kaynakça

- Acemoglu, D., & Johnson, S. (2005). Unbundling institutions. *The Journal of Political Economy*, 113(5), 949–995.
- Acemoglu, D., & Robinson, J. (2010). The role of institutions in growth and development. *Review of Economics and Institutions*, 1(2), 1–13. <https://doi.org/10.5202/rei.v1i2.1>.
- Adeleye, B. N. (2024). Income Inequality, Human Capital and Institutional Quality in Sub-Saharan Africa. *Social Indicators Research*, 171(1), 133–157.
- Akpan, G. E., & Effiong, E. L. (2012). Governance and development performance: a cross-country analysis of Sub-Saharan Africa. *Governance*, 3(14), 54–67.
- Asamoah, L. A. (2021). Institutional quality and income inequality in developing countries: A dynamic panel threshold analysis. *Progress in Development Studies*, 21(2), 123–143.
- Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What Can Be Done?* Harvard University Press.
- Azam, M., & Raza, S. A. (2018). Financial sector development and income inequality in ASEAN-5 countries: does financial Kuznets curve exists?. *Global Business and Economics Review*, 20(1), 88–114.
- Bahamonde, H., & Trasberg, M. (2021). Inclusive institutions, unequal outcomes: Democracy, state capacity, and income inequality. *European Journal of Political Economy*. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2021.102048>
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*. John Wiley & Sons.
- Baum, C. F. (2001). *An Introduction to Modern Econometrics Using Stata*. Stata Press.
- Beck, N. & Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with time-series cross-section data. *The American Political Science Review* 89(3): 634–647.
- Bernanke, B., Gertler, M. & Gilchrist, S. (1999). The Financial Accelerator in a Quantitative Business Cycle Framework, *NBER Working Paper*. 6455, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Massachusetts.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The review of economic studies*, 47(1), 239–253.
- Chen, X. Lin, S. & Reed, W. R. (2006). *Another Look At What To Do With Time-Series Cross-Section Data*. (Department of Economics, College of Business and Economics, University of Canterbury).
- Cong Nguyen, T., Ngoc Vu, T., Hong Vo, D., & Thi-Thieu Ha, D. (2019). Financial development and income inequality in emerging markets: a new approach. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(4), 173.
- Dabla-Norris, E. & Narapong, S. (2013). Revisiting the Link between Finance and Macroeconomic Volatility. *IMF Working Paper* 13/29. Washington: International Monetary Fund (January).
- De Haan, J. & Sturm, J. E. (2017) Finance and income inequality: a review and new evidence. *Eur J Polit Econ* 50:171–195.
- Demirgüç-Kunt, A. & Levine, R. (2009). Finance and Inequality: Theory and Evidence, *Annual Review of Financial Economics, Annual Reviews*, vol. 1(1), pages 287–318, November.
- Göcen, S. (2023). Inflation and income inequality linkages: do institutions matter?. *Applied Economics*, 1–14.
- Greene, W. H. (2000). *Econometric Analysis* (4th ed.). Prentice Hall.
- Greenwood J & Jovanovic B (1990) Financial development, growth, and the distribution of income. *J Polit Econ* 98(5–1):1076–1107
- Huang, C. J., & Ho, Y. H. (2018). The impact of governance on income inequality in ten Asian countries. *Journal of Reviews on Global Economics*, 7(1), 217–224.
- Huynh, C. M. (2021). Foreign direct investment and income inequality: Does institutional quality matter?. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 30(8), 1231–1243.
- Huynh, C. M., & Tran, N. H. (2023). Financial development, income inequality, and institutional quality: A multi-dimensional analysis. *Cogent Economics & Finance*, 11(2), 2242128.

- Huynh, C. M., Le, Q. N., & Huynh, G. L. (2023). A multidimensional free market and income inequality in developing Asia: How does the quality of governance matter?. *International Social Science Journal*, 73(250), 1079-1097.
- Kakwani, N. C. (1980). *Income inequality and poverty*. New York: World Bank.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2009). Governance matters VIII: aggregate and individual governance indicators, 1996-2008. *World bank policy research working paper*, (4978).
- Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. *American Economic Review*, vol. 45, no. 1, pp. 1-28.
- Lee, C. C., Lee, C. C., & Lien, D. (2020). Income inequality, globalization, and country risk: A cross-country analysis. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(2), 379-404.
- Levine, R. (2005). *Finance and Growth: Theory and Evidence*, Handbook of Economic Growth, in: Philippe Aghion & Steven Durlauf (ed.), Handbook of Economic Growth, edition 1, volume 1, chapter 12, pages 865-934 Elsevier.
- Liu G, Liu Y., & Zhang, C. (2017). Financial development, financial structure and income inequality in China. *World Econ* 40(9):1890-1917
- Moundigbaye, M. Rea, S. W., & Reed, W. R. (2018). Which panel data estimator should I use?: A corrigendum and extension. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal* 12(1): 1-31.
- Nessa, H. T. Khan, R. H. (2020). Financial development, governance and income inequality: A comparative analysis between oecd countries and developing countries. *Journal of Business Administration*, 41(2), 105-137.
- Njangang, H., Asongu, S. A., Tadadjeu, S., Nounamo, Y., & Kamguia, B. (2021). Governance in mitigating the effect of oil wealth on wealth inequality: A cross-country analysis of policy thresholds. *Resources Policy*, 76, 102561.
- Park, D., & Shin, K. (2017). Economic growth, financial development, and income inequality. *Emerging Markets Finance and Trade*, 53(12), 2794-2825.
- Parks, R. (1967) Efficient estimation of a system of regression equations when disturbances are both serially and contemporaneously correlated. *Journal of the American Statistical Association* 62(318): 500-509.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Translated by Arthur Goldhammer, Harvard University Press.
- Reed, W. R. & Ye, H. (2011). Which panel data estimator should I use?. *Applied Economics* 4(8): 985-1000.
- Sahay, R., et al. (2015). *Rethinking financial deepening: Stability and growth in emerging markets*. International Monetary Fund.
- Sawadogo, R., & Semedo, G. (2021). Financial inclusion, income inequality, and institutions in sub-Saharan Africa: Identifying cross-country inequality regimes. *International Economics*, 167, 15-28.
- Sayar, G., Erdas, M. L., & Destek, G. (2020). The Effects of Financial Development, Democracy and Human Capital on Income Distribution in Developing Countries: Does Financial Kuznets Curve Exists?. *Journal of Applied Economics & Business Research*, 10(2).
- Seven U., & Coskun, Y. (2016). Does financial development reduce income inequality and poverty? Evidence from emerging countries. *Emerg Mark Rev* 26:34-63.
- Stiglitz, J. E. (2014). Eşitsizliğin Bedeli, Bugünün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehlikeye Atıyor?, İletişim Yayınları, İstanbul. Çev. Ozan İşler.
- Vergara, D. (2022). Do policies and institutions matter for pre-tax income inequality? Cross-country evidence. *International Tax and Public Finance*, 29(1), 30-52.
- Vu, T. V. (2022). Unbundling the effect of political instability on income redistribution. *European Journal of Political Economy*. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2022.102189>
- WEF (2011), "The Financial Development Report 2011." World Economic Forum, New York: USA Inc.
- Weychert, E. (2020). Financial development and income inequality. *Central European Economic Journal*, 7(54), 84-100.
- Wooldridge, J. M. (2002). *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. MIT Press.
- World Bank, 1992, *Governance and Development*. Washington, D.C. : World Bank Group.

World Development Report .(2002). *Building Institutions for Markets*, Published for the World Bank Oxford University Press.

WDI (World Development Indicator)

www.govindicators.org, Daniel, K., Kraay, A. and Mastruzzi, M. (2010). "The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues". World Bank Policy Research Working Paper No. 5430. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130.

Zehra, S., Majeed, M. T., & Ali, A. (2021). Quality of Institutional Indicators and Income Inequality: A Global Panel Data Analysis of 114 Economies. *Pakistan Journal of Economic Studies (PJES)*, 4(2), 165-204.